

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/2004 vp

Hallituksen esitys laiksi yliopistolain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä helmikuuta 2004 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi yliopistolain muuttamisesta (HE 10/2004 vp).

Eduskunta-aloite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä — lakialoitteen laiksi yliopistolain muuttamisesta (LA 20/2004 vp — Maija Rask /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 10 päivänä maaliskuuta 2004.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 19/2004 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Arvo Jäppinen, opetusministeriö
- valtioneuvoston oikeuskansleri Paavo Nikula
- apulaishallintopäällikkö Hannu Mäkinen ja budjettineuvos Vesa Jatkola, valtiovarainministeriö
- tiedeasiantuntijaneuvos Hedvig Mikkolanniemi, Suomen Akatemia
- puheenjohtaja Heikki Suomalainen, aikuis-koulutusneuvosto

- kansleri Kari Raivio, rehtori Ilkka Niiniluoto, professori Jukka Meurman ja professori Mikko Salaspuro, Helsingin yliopisto
- rehtori Gustav Björkstrand, Åbo Akademi
- rehtori Lauri Lajunen, Oulun yliopisto
- vararehtori Marja Jylhä, Tampereen yliopisto
- hallintojohtaja Erkki Tuunanen, Jyväskylän yliopisto
- rehtori Perttu Vartiainen, Joensuun yliopisto
- professori Mikko Viitasalo, Maanpuolustuskorkeakoulu
- pääsihteeri Sanna Kaisa Spoof, Lahden yliopistokeskus
- varapuheenjohtaja, rehtori Ilkka Niiniluoto, Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto
- puheenjohtaja, rehtori Tapio Varmola, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry
- koulutus- ja työvoimapolitiittinen sihteeri Heikki Liede, Akava ry
- professori Eira Korpinen, professori Ilkka Ruostetsaari ja professori Tapio Varis, Edistysellinen tiedeliitto ry
- asiamies, yhteiskuntatieteiden tohtori Minna Suutari, Palvelutyönantajat ry
- toiminnanjohtaja Jorma Virkkala, Professoriliitto
- koulutussuhteiden sihteeri Mervi Tolonen, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
- erityisasiantuntija Riitta-Liisa Reiterä, Suomen Kuntaliitto
- koulutuspolitiittinen sihteeri Aleksi Henttonen, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

- johtaja Kari Purhonen, Teollisuuden ja Työantajain Keskusliitto
- toiminnanjohtaja Klaus Sundbäck, Tieteentekijöiden liitto TTL
- puheenjohtaja Markku Markkula, Yliopistojen Aikuiskoulutusverkosto
- professori Olli Mäenpää.

Kirjallisen lausunnon ovat antaneet hallituksen esityksestä

- puolustusministeriö
- Turun yliopisto
- Turun yliopisto, Rauman opettajankoulutuslaitos
- Kuopion yliopisto
- Vaasan yliopisto
- Lapin yliopisto
- Teknillinen korkeakoulu

- Tampereen teknillinen yliopisto
- Lappeenrannan teknillinen yliopisto
- Helsingin kauppakorkeakoulu
- Turun kauppakorkeakoulu
- Sibelius-Akatemia
- Taideteollinen korkeakoulu
- Kuvataideakatemia
- Teatterikorkeakoulu
- korkeakoulujen arviointineuvosto
- Maanpuolustuskorkeakoulu
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK

Kirjallisen lausunnon lakialoitteesta on antanut

- Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi yliopistolain eräitä yliopistojen tehtäviä ja hallintoa koskevia säännöksiä sekä ehdotetaan siirryttäväksi kaksiportaiseen perustutkintorakenteeseen.

Lakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Voimassa olevan lain mukaan yliopiston hallituksen jäsenistä enintään kolmannes voidaan valita henkilöistä, jotka eivät ole yliopiston henkilöstöä eivätkä opiskelijoita. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että yliopiston hallitukseen on aina valittava vähintään yksi yliopiston ulkopuolinen henkilö. Enimmäismäärä säilyisi nykyisellään. Yliopiston rehtorin valinta ehdotetaan siirrettäväksi yliopiston vaalikollegiolta yliopiston hallitukselle.

Tutkintorakenteen uudistamiseksi ehdotetaan muutettavaksi yliopistolain opetusta ja opiskelijoita koskevia säännöksiä sekä eräiden yliopistolasitukseen nykyisin sisältyvien opetusta ja opis-

kelijoita koskevien säännösten siirtämistä yliopistolakiin. Esityksen mukaan ylempään korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen pohjana olisi alempi korkeakoulututkinto tai sitä tasoltaan vastaava koulutus, jollei valtioneuvoston asetuksella säädetä, että koulutuksen pohjana ovat lukio-opinnot tai niitä tasoltaan vastaava koulutus.

Yliopisto voisi ehdotuksen mukaan päättää suomen tai ruotsin kielen lisäksi myös muun kielen käyttämisestä tutkintokielenä sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettäisiin.

Yliopistolain valintaperusteita koskevaa säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että hakijat voitaisiin erilaisen koulutustaustan vuoksi tai siihen verrattavasta muusta perustelusta syystä jakaa valinnoissa erillisiin ryhmiin. Tällöin yhdenmukaisia valintaperusteita sovellettaisiin ryhmään kuuluviin hakijoihin.

Lakialoite

Lakialoitteen LA 20/2004 vp mukaan yliopistolaista kumottaisiin kohta, jonka mukaan Helsingin yliopiston kanslerilla on oikeus olla läsnä ja

käyttää puhevaltaa valtioneuvostossa käsiteltäessä Helsingin yliopistoa koskevia asioita.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan siirtymistä kaksipuoliseen perustutkintorakenteeseen vuonna 2005 syyslukukauden alusta sekä yliopistojen tehtäviä ja hallintoa koskevien säännösten tarkentamista. Valiokunta pitää ehdotuksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Sen vuoksi valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yliopistojen tehtävät ovat monipuolistuneet ja laajentuneet ja samalla toimintaympäristön vaatimukset kasvaneet. Hallituksen esitys edesauttaa osaltaan Suomen yliopistojen mahdollisuutta vastata tuleviin vaatimuksiin korkeimman opetuksen, tieteellisen tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan eturintamassa. Innovaatiojärjestelmä vaatii yhä dynaamisempaa toimintakykyä ja valmiutta toimia joustavasti monien erilaisten osapuolten muodostamissa tietoa tuottavissa ja innovaatioita hyödyntävissä verkostoissa. Valiokunta pitää tärkeänä, että suomalaiset yliopistot olisivat dynaamisia sivistysyliopistoja. Toisaalta muutos vaatii nopeata reagointiherkkyyttä ja kykyä vastata kilpailuun, toisaalta yliopistojen tulee toimia kansallisen sivistyksemme perustana ja keskeisinä kulttuurilaitoksina.

Yliopistojen tehtävät

Yliopistojen yhteiskunnallisen roolin vahvistamiseksi hallitus esittää yliopistojen velvoittamista nykyistä selvemmin toimimaan vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistämään tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Valiokunta painottaa sitä, että yliopistojen perustehtävinä ovat edelleenkin tieteellinen tutkimus ja taiteellinen toiminta sekä niihin perustuva korkein opetus ja opiskelijoiden kasvattaminen palvele-

maan isänmaata ja yhteiskuntaa. Nyt lakiin kirjattava yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja tutkimustulosten yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisääminen ovat näiden perustehtävien integroitu osa eikä niistä irrallinen lisätehtävä. Yliopistojen niin sanotun kolmannen tehtävän kirjaaminen lakiin vastaa suurelta osin jo yliopistojen nykyistä käytäntöä. Valiokunta korostaa sitä, että ympäröivän yhteiskunnan huomioiminen ei tarkoita vain aluekehittämistä ja elinkeinoelämän yhteistyötä vaan kattaa kokonaisvaltaisesti vuorovaikutuksen koko ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Aikuiskoulutuksella on keskeinen rooli yliopistolakiin nyt kirjattavan vuorovaikutustehtävän toteuttamisessa. Yliopistojen täydennyskoulutuksen asema työelämän ja siellä käytössä olevien työprosessien uudistajana ja siten työelämän kilpailukyvyyn kehittäjänä ja uusien työpaikkojen synnyttäjänä on merkittävä. Aikuiskoulutustehtävä kuuluu yliopistojen vakiintuneeseen toimintaan. Tästä syystä valiokunnan kuulemisessa on esitetty aikuiskoulutustehtävän kirjaamista yliopistolakiin. Valiokunta katsoo, että asiaa on syytä selvittää osana yliopistolain muita muutostarpeita. Samalla tulee selvittää myös aikuiskoulutustehtävän lakiin kirjaamisen taloudelliset vaikutukset. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus I*).

Valiokunta korostaa myös sitä, että yliopistokeskukset ovat omilla paikkakunnillaan tärkeänä osana toteuttamassa yliopistoille nyt lakiin kirjattavaa vuorovaikutustehtävää.

Tutkintorakenne

Hallituksen esittämä kaksipuolainen tutkintorakenne ja tutkintokieliä koskeva väljennys ovat osa niin sanottua Bolognan prosessia, jota yliopistot tällä hetkellä vahvasti edistävät. Valiokunnan mielestä esitys jättevöittää tutkintora-

kennetta. Hallitus on arvioinut, että eri alojen opintojen yhdistäminen ja siirtyminen koulutus-alalta toiselle olisi nykyistä joustavampaa, jos tutkintojärjestelmä rakentuisi itsenäisestä alemmasta ja ylemmstä korkeakoulututkinnosta. Tällaiset monitieteiset tutkinnot tuottaisivat uutta osaamista työelämän tarpeisiin. Kansainvälisten vertailujen valossa näyttäisi myös siltä, että kaksiportainen tutkintorakenne lyhentäisi opiskeluajoja, mikä on Suomessa yleisesti tavoitteena.

Muuta

Taloudellinen autonomia. Valiokunnan kuulemisessa on noussut esille kysymys yliopistojen taloudellisesta autonomiasta. Yliopistot ovat toivoneet taloudellista itsenäisyyttä. Valiokunnan saaman selvityksen perusteella esitetyn kaltaista taloudellista autonomiaa ei voida yliopistoille myöntää budjettivastuun vuoksi ja siitä syystä, että valtiolla tulee olla riittävä ohjausinstrumentti koulutuspolitiikan suuntaamisessa. Tarve yliopistojen taloudellisen liikkumavaran liisäämiseen on kuitenkin olemassa, ja asiaa tulee selvittää nykyisen budjettimenettelyn puitteissa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että tarvittavat muutosesitykset annetaan eduskunnalle mahdollisimman pian.

Tutkintoasetus. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että sosiaalityö erottuu yliopistossa omaksi tutkimus- ja opetusalan, johon perustuen maisterintutkintoon johtavaa koulutusta toteutetaan. Tärkeää on alakohtainen yhtenäisyys ja johdonmukaisuus. Sosiaalityön maisterikoulutus on ainoa alan kokonaisosaamista sisältävä ylempi korkeakoulututkinto. Valiokunta pitää tärkeänä, että opetusministeriö vielä selvittää, millä tasolla on tarkoituksenmukaisinta säätää sosiaalityön koulutuksesta. Samalla tulee selvittää tarve tarkistaa sosiaalityön yliopistokoulutuksen koulutusalaaluokitusta.

Valiokunta toteaa, että puolustusministeriön hallinnonalalla toimii Maanpuolustuskorkeakoulu ja siitä säädetään puolustusvoimia ja Maanpuolustuskorkeakoulua koskevassa lainsäädännössä. Korkeakoulututkintojen järjestel-

mästä annetun asetuksen (464/1998) mukaan Maanpuolustuskorkeakoulua koskevan asetuksen mukainen upseerintutkinto sekä upseerintutkinto, joka on suoritettu sotilasopetuslaitoksista ja niissä suoritettavista tutkinnoista annetun asetuksen mukaan, ovat ylempiä korkeakoulututkintoja. Kadettikoulussa, merisotakoulussa ja ilmasotakoulussa aiemmin voimassa olleiden säännösten mukaan suoritettu upseerintutkinto vastaa alempaa korkeakoulututkintoa. Jatkotutkintoja ovat yleisesikuntaupseerin tutkinto sekä sotatieteiden tohtorin tutkinto. Valiokunta ehdottaa lausumaa Maanpuolustuskorkeakoulun tutkinnoista (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

Yksityiskohtaiset perustelut

4 §. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että viimeisimpien selvitysten mukaan yli 30 prosenttia yliopistojen opiskelijoista on yli 30-vuotiaita. Valiokunta pitääkin tarkoituksenmukaisena korvata pykälän 1 momentissa oleva sana nuoriso sanalla opiskelija.

7 §. Hallituksen esityksen mukaan ylempään korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen pohjana on alempi korkeakoulututkinto tai sitä tasoltaan vastaava koulutus, jollei valtioneuvoston asetuksella säädetä, että koulutuksen pohjana ovat lukio-opinnot tai niitä tasoltaan vastaava koulutus. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan opiskelijan on pääsääntöisesti suoritettava alempi korkeakoulututkinto tai hänellä on oltava sitä vastaava koulutus ennen ylempään korkeakoulututkinnon suorittamista. Valiokunta pitää välttämättömänä, että säännös on joustava siten, että yliopistolla on mahdollisuus antaa opiskelijan suorittaa ylempään tutkinnon aineita ennen alemman tutkinnon loppuunsaattamista silloin, kun se on opiskelun kannalta tarkoituksenmukaista. Valiokunta ehdottaa tätä koskevaa muutosta.

Tarkoituksena on, että lääketieteellisellä alalla yliopisto voi järjestää ylempään korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen siten, että koulutukseen ei kuulu alempaa korkeakoulututkintoa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan

myös hammaslääketieteen alalla aiheutuisi kaksiportaisesta järjestelmästä monia haittoja. Sen vuoksi valiokunta pitää välttämättömänä, että myös hammaslääketieteen alalla säilytetään mahdollisuus yksiportaiseen tutkintojärjestelmään.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota pykälän asetuksenantovaltuuksiin. Sivistysvaliokunta toteaa, että yliopistolaki ja sen nojalla annetut alemmanasteiset säädökset on pääosin annettu vanhojen perustuslakien aikana. Sen vuoksi on välttämätöntä, että opetusministeriö tarkistaa koko yliopistolainsäädännön perustuslainmukaisuuden ja antaa sitä koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle ensi tilassa.

13 §. Hallitus ehdottaa, että rehtorin valitsisi yliopiston hallitus. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan muutoksella joustavoitettaisiin ja kevennettäisiin rehtorin valintamenettelyä. Ehdotuksen mukaan rehtorin edellytetään kykenevän johtamaan suurta valtion laitosta ja toimimaan enenevässä määrin myös yritysjohtajan kaltaisissa tehtävissä. Rehtori toimii myös yliopiston hallituksen puheenjohtajana. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin selkeästi tullut esille, että tosiasiassa muutos heikentäisi yliopiston johtamisen edellytyksiä. Rehtori on yliopiston hallituksen puheenjohtaja, mutta hänellä on myös niin sanottu yleistoimivalta eli asiat, joita ei ole säädetty päätettäväksi jossakin muissa hallintoelimissä, kuuluvat rehtorin päätösvaltaan. Tämän takia rehtorilla tulee olla yliopistoyhteisöstä saatu laajapohjainen kannatus ja luottamus. Yliopistot toimivat myös valtion tilivirastoina. Niillä ei siten ole sellaista taloudellista itsenäisyyttä ja voittoa tavoittelevaa toimintaa, jotka riittävän yksiselitteisesti perustelisivat yliopistojen ja yritysten toiminnallisen rinnastamisen, kuten hallituksen esityksessä tehdään. Yliopistot ovat opetusministeriön hallinnonalalla toimivia tulosoajattuja asiantuntijaorganisaatioita, joille voidaan katsoa olevan luonteenomaista opettajien, opiskelijoiden ja muun henkilöstön kiinteä yhteistyö. Sen vuoksi hallituksen esittämä toimitusjohtajamainen joh-

tomalli ja siihen perustuva rehtorin valintatapa ei ole valiokunnan mielestä onnistunut ratkaisu.

Nykyinen järjestelmä eli se, että vaalikollegio valitsee rehtorin, on valiokunnan saaman selvityksen mukaan toiminut varsin hyvin. Yliopiston kaltaisen organisaation toiminnassa on tärkeää, että rehtori on myös akateemisilta ansioiltaan arvostettu ja että yliopistoyhteisö osallistuu laajasti hänen valintaansa. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa rehtorin valinnan säilyttämistä vaalikollegiolla.

Rehtorin kelpoisuusvaatimuksena ehdotetaan, että hänellä on käytännössä osoitettu johtamistaito. Tämä on perusteltua, mutta valiokunnan mielestä hankitun johtamistaidon tulee olla vähintään hyvä. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa täsmennystä kelpoisuusvaatimuksia koskevaan kohtaan.

18 §. Pykälän 3 momentin mukaan hakijat voidaan jakaa valinnoissa erillisiin ryhmiin myös muusta kuin koulutustaustaan perustuvasta syystä. Perustuslakivaliokunta huomauttaa, että lakiehdotus jää tältä osin niin avoimeksi, ettei sitä ole perustuslain 16 §:n 2 momentinkaan takia mahdollista sovittaa yhteen perustuslain 6 §:stä johtuvien vaatimusten kanssa. Sen vuoksi tarkoitettu osa on poistettava 3 momentista, jotta lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Valiokunta ehdottaa tätä koskevaa muutosta 3 momenttiin.

18 c §. Pykälän 2 momentin perusteella opiskelija menettää opiskeluoikeutensa, jos hän ei ole ilmoittautunut yliopistoon pykälän 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Perustuslakivaliokunta pitää asianmukaisena tarkistaa sääntelyä oikeasuhtaisuuden vaatimuksia paremmin vastaavaksi. Sivistysvaliokunta toteaa, että säännös on tähän asti ollut asetuksessa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan opiskelija käytännössä aina saa opiskeluoikeuden takaisin. Valiokunta kuitenkin korostaa sitä, että yliopistojen tulee kohdella opiskelijoita yhdenvertaisesti. Opetusministeriön tulee edelleen seurata säännöksen toimivuutta ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi.

Aloite

Valiokunta on käsitellyt yliopistolain muutosten yhteydessä lakialoitteen, jossa ehdotetaan Helsingin yliopiston kanslerin läsnäolo-oikeutta valtioneuvostossa koskevan säännöksen kumoamista. Perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon, jossa todetaan perustuslainmukaisuudesta seuraavaa: "Uudella perustuslailla kumottiin erillissäännös Helsingin yliopiston itsehallinnosta ja säädettiin yleinen säännös yliopistoitsehallinnosta (HE 1/1998 vp, s. 177/II). Itsehallinto on siten perustuslaissa turvattu kaikille yliopistoille. Näin ollen säännös yhden yliopiston kanslerin erityisestä asemasta valtioneuvoston yleisistunnossa on perusteiltaan vanhentunut. Lakialoitteessa ehdotetulle kyseisen säännöksen kumoamiselle ei ole siten valtiosääntöoikeudellista estettä."

Lakialoitteen hyväksymiselle ei perustuslailisesta näkökulmasta ole esteitä. Asia tulee kui-

tenkin valmistella hallituksen toimesta. Tästä syystä sivistysvaliokunta esittää aloitteen hylkäämistä nyt käsiteltävänä olevan yliopistolain muutoksen yhteydessä, mutta katsoo tarpeelliseksi että asia selvitetään (*Valiokunnan lausumaehdotus 3*).

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset),

että lakialoite LA 20/2004 vp hylätään ja

että hyväksytään kolme lausumaa (Valiokunnan lausumaehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset**Laki****yliopistolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä kesäkuuta 1997 annetun yliopistolain (645/1997) 4 §:n 1 momentti, 7 ja 9 §, 12 §:n 3 momentti, 13 §:n 2 momentti ja 18 §, sellaisena kuin niistä on 18 § osaksi laissa 1059/1998, sekä

lisätään lakiin uusi 18 a—c § seuraavasti:

4 §**Tehtävät**

Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa *opiskelijoita* palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa. Tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutki-

mustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

— — — — —

7 §**Tutkinnot ja muu koulutus**

(1 mom. kuten HE)

Alempaan korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen pohjana on lukio-opinnot tai niitä tasoltaan vastaava koulutus. Ylempään korkea-

koulututkintoon johtavan koulutuksen pohjana on alempi korkeakoulututkinto tai sitä tasoltaan vastaava koulutus, jollei valtioneuvoston asetuksella säädetä, että koulutuksen pohjana ovat lukio-opinnot tai niitä tasoltaan vastaava koulutus, *taikka jollei yliopisto toisin päättä.* Tieteellisen, taiteellisen ja ammatillisen jatkokoulutuksen pohjana on ylempi korkeakoulututkinto tai sitä tasoltaan vastaava koulutus.

(3 mom. kuten HE)

9 ja 12 §
(Kuten HE)

13 §

Rehtori ja vararehtori

Rehtori valitaan viideksi vuodeksi kerrallaan. Rehtorin valitsee yliopiston *vaalikollegio*. Rehtoriksi valittavalta vaaditaan, että hän on suorittanut tohtorin tutkinnon tai että hänet on nimitetty jonkin yliopiston professorin virkaan ja että hänellä on käytännössä osoitettu *hyvä* johtamistaito. Kuvataideakatemian, Sibelius-Akatemian, Taideteollisen korkeakoulun ja Teatterikorkeakoulun rehtoriksi voidaan kuitenkin valita myös

apulaisprofessorin, yliassistentin tai lehtorin virkaan nimitetty henkilö.

18 §

Opiskelijaksi ottaminen

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Yliopisto päättää opiskelijavalinnan perusteista. Silloin kun yliopisto opiskelijoiden määrän rajoittamisen vuoksi ei voi ottaa koulutukseen kaikkia hakijoita, hakijoihin on sovellettava yhdenmukaisia valintaperusteita. Hakijat voidaan erilaisen koulutustaustan vuoksi (*poist.*) jakaa valinnoissa erillisiin ryhmiin. Tällöin yhdenmukaisia valintaperusteita on sovellettava ryhmään kuuluviin hakijoihin. Jonkin kieliryhmän koulutustarpeen turvaamiseksi voidaan yhdenmukaisista valintaperusteista rajoitetusti poiketa.

(4 mom. kuten HE)

18 a—18 c §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuuden kirjata aikuis-koulutustehtävä yliopistolakiin ja että samassa yhteydessä selvitetään myös muutoksen taloudelliset vaikutukset.*
2. *Eduskunta edellyttää, että yliopistolain muutokseen liittyvien asetusten valmistelun yhteydessä turvataan Maanpuo-*

lustuskorkeakoulussa suoritettavien tutkintojen rinnastettavuus muihin alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin sekä jatkotutkintoihin.

3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, onko Helsingin yliopiston kanslerin läsnäolo-oikeus valtioneuvoston istunnossa edelleen tarkoituksenmukaista.*

SiVM 10/2004 vp — HE 10/2004 vp

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kaarina Dromberg /kok	Jutta Urpilainen /sd
vpj.	Säde Tahvanainen /sd	Raija Vahasalo /kok
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Unto Valpas /vas (osittain)
	Sinikka Hurskainen /sd	vjäs. Hanna-Leena Hemming /kok (osittain)
	Tuomo Hänninen /kesk	Marjukka Karttunen /kok (osittain)
	Jyrki Katainen /kok (osittain)	Irina Krohn /vihr (osittain)
	Rauno Kettunen /kesk	Lauri Oinonen /kesk (osittain)
	Minna Lintonen /sd	Minna Sirnö /vas.
	Mikaela Nylander /r	
	Seppo Särkiniemi /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

VASTALAUSE 1

Perustelut*Yliopistollinen aikuiskoulutus*

Yliopistollinen aikuiskoulutus toimii väylänä tieteellisen osaamisen ja innovaatioiden siirrolle yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden sekä niiden henkilöstön käyttöön. Erityisen merkittävää on yliopistojen täydennyskoulutuksen rooli työelämän ja siellä käytössä olevien työprosessien uudistajana sekä tämän kautta työelämän kilpailukyvyyn kehittäjänä ja uusien työpaikkojen synnyttäjänä.

Lakiesityksen 4 §:n mukaan yliopistojen tulee tehtäviään hoitaessaan toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Yhteistyö ja yliopistollisen tutkimustiedon välittäminen yhteiskunnalle ovat leimallisesti olleet yliopistollisen aikuiskoulutuksen tehtäviä jo vuosikymmenten ajan. Valiokunta on aikaisemmin korostanut myös parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän muistiossa esitettyjen linjausten täytönpanoa.

Yliopistojen roolia aikuiskouluttajina tulee edelleen selkeyttää, jotta lakiesityksen perustelujen ja valiokunnan aiempien linjausten mukaiset tavoitteet toteutuvat.

Yliopistojen taloudellinen autonomia

Helsingin yliopistolla ja Åbo Akademilla on mahdollisuus lahjoitusten vastaanottamiseen, rahastojen pitämiseen sekä oikeushenkilönä toimimiseen näissä asioissa. Kaikilla yliopistoilla tulee olla nämä samat oikeudet. Innovaatioiden hyödyntämisestä saatavat tulot, samoin kuin yliopiston mahdollisesti saamat lahjoitus- tai muut vastaavat varat olisi voitava sijoittaa valtion talousarvion ulkopuolelle, jotta tuloja voitaisiin joustavasti käyttää yliopistojen toiminnan edistämiseksi. Varojen käyttö rajoitettaisiin tällöin yliopiston tutkimuksen ja opetuksen kehittämiseen. Yliopistojen taloudellisen autonomian kasvattaminen parantaisi mahdollisuuksia kaupallistaa tutkimustuloksia sekä parantaisi ja tehostaisi yliopistojen kansainvälistä toimintaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Vastalauseen muutosehdotus) ja

että hyväksytään lausuma (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen muutosehdotus**Laki****yliopistolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä kesäkuuta 1997 annetun yliopistolain (645/1997) 4 §:n 1 momentti, 7 ja 9 §, 12 §:n 3 momentti, 13 §:n 2 momentti ja 18 §, sellaisena kuin niistä on 18 § osaksi laissa 1059/1998, sekä

lisätään 4 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyiset momentit 2—4 siirtyvät momenteiksi 3—5 sekä lakiin uusi 18 a—c § seuraavasti:

4 § Tehtävät (1 mom. kuten SiVM)	7, 9, 12, 13, 18, 18 a—18 c § (Kuten SiVM) Voimaantulosäännös (Kuten SiVM)
— — — — — <i>Perus- ja jatkokoulutuksen lisäksi yliopiston tehtäviin kuuluu aikuiskoulutus.</i>	_____

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti tarvittaviin lainsäädäntö-

toimiin, jotta yliopistojen taloudellista autonomiaa lisätään.

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2004

Raija Vahasalo /kok
Kaarina Dromberg /kok
Marjukka Karttunen /kok

VASTALAUSE 2

Perustelut*Helsingin yliopiston kanslerin asema*

Yliopistojen toiminnan taustalla on pitkä historia, joka osaltaan ohjaa yliopistoja kohti tulevaisuutta. Myös kansleri-instituution juuret ovat kaukana historiassa, 1640-luvulla. Helsingin kanslerin läsnäolo- ja puheoikeus valtioneuvoston istunnossa yliopistoja koskevan asian käsittelyn yhteydessä perustuu yliopistoille perustuslaissa turvattuun autonomiseen asemaan, joka nyttemmin on vahvistettu kaikille yliopistoille.

Yliopistoasiat koskevat yleensä kaikkia yliopistoja, ja Helsingin yliopiston kanslerilla on mahdollisuus puhua tällöin kaikkien yliopistojen puolesta. Näin tämä puhe- ja läsnäolo-oikeus on tärkeä kaikille maamme yliopistoille, eikä sitä tule poistaa. Uuden yliopistolain käsitellessä yliopistoja entistä enemmän yhtenä kokonaisuutena kansleri voi ajaa entistä paremmin koko yliopistolaitoksen etuja.

Lakialoitteen perusteluissa viitataan Helsingin yliopiston kanslerin mahdolliseen esteellisyyteen hänen ottaessaan kantaa säädösehdoitukseen sekä yliopiston lausuntovaiheessa että val-

tioneuvoston esittelyssä. Hallintolain kannalta on todettava, että sen säännökset koskevat vain hallintoasian käsittelyä, mutta eivät lainsäädäntömenettelyä, jollaisena laki- ja asetusehdotusten käsittelyä valtioneuvoston yleisistunnossa on pidettävä. Näin ollen kansleri ei ole valtioneuvoston esittelyssä päätöksentekijän eikä myöskään esittelijän asemassa.

Perustuslakivaliokunta ei ole lausunnossaan katsonut, että kanslerin puhe- ja läsnäolo-oikeus valtioneuvoston istunnossa olisi perustuslain vastainen. Myös Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto on lausunnossaan yksimielisesti esittänyt voimassa olevan käytännön jatkamista.

Kun emme voi yhtyä mietinnön lausumaehdotukseen numero 3 perusteluineen, emme voi myöskään hyväksyä lakialoitetta LA 20/2004 vp.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

että eduskunta ei hyväksy mietinnössä olevaa 3. lausumaehdotusta eikä sitä koskevia perusteluja.

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2004

Kaarina Dromberg /kok
Minna Sirnö /vas

Raija Vahasalo /kok
Marjukka Karttunen /kok

SiVM 10/2004 vp — HE 10/2004 vp